

22.

పుటనామము.

మత్తులూరి గొర్రెమనివాసుండును పాకవాటి వల్లభుడు
మందుత్తనను మహారాజరాజేంద్ర కావలి...

మొదలుకొని గారికి ప్రేరేపించుట

ఇప్పుడు వాడు పాకవాసుండును

కొర్రెమనివాడు

నిరంతరము

బడిన,

320
5003

ఈమూల హాశ్వర సంవాదము.

PRINTED BY N. RAMANUJACHARI AT THE
LAKSHMI PRESS,
NELLORE.

1911.

శ్రీరామాలయం.

ఉమామహేశ్వర సంవాదము.

శా॥ శ్రీమతామరీ ఘనాది కొప్పు లలితస్వీతాంజ్ఞ
సన్నాధియుగా । రమ్యాంచద్వరకుండలీయు
గళముకారజిల్లుకాత్యాయని । భామారత్నము

నీవు నొకట సరళిగా భాసిల్లునెల్లప్పుడుకా ।
కామ్యార్థములు నిద్వి బోవు మము వేగక
నాగలింగేశ్వరా ।

ఉ॥ త్తిరమనీ మనోమల చిత్తసరోజ మిలింద
వల్లవీ । నీరజనీరజాత్త భవనీరథితారణ తార
హారశృం । గార వచోవిహార విహగ ప్రభువా
హకృపాలవాల సుం । సారమహానా నోత్తరణ
సారసనాథ ముకుంద కేశవా ।

క॥ శ్రీగణపాధుని వదములు । పోకటముగ మదిని
దలచి పోధవ మొప్పుకా । చేకొని కృతజెప్పట
కును । నీకరుణను దలచినాడ నిర్మలమతితో ।

క॥ తలవాకిటను మెలంగెడు । పాలకుక వలుకుల
వెలంది పాలుపు దలిర్పకా । దలచెద కొలచెద
మదిలో । సలలితముగ బోవవమ్మ చక్కెర
బొత్తా ।

శ్రీలజ్జనొందు ధాత్రీమండలంబు । చాలసప్త ద్విప
సంఘుతం బగుచు । నాసప్తద్విపంబు లలచున దళరు ।
భాసురంబుగ నీర్తిబరగినయట్టి । పరగ జంబూద్విపభారత
ఖండ । పర యాంధదేశంబు నొప్పు సౌఖ్యముల । లవణ
పాగరతీరలక్ష్మీనివాస । భవనంబనంగ తత్ప్రాంత్యంబు
నందు । విలసిల్లు సంవదన విస్తారముగను । గలముకు
టారను గ్రామంబుగలచు । నాపురంబున చాల ఫలి వివి
త్రములు । దీపింపు చున్నట్టి దేవాలయములు । పాకా
రగోపుర త్రతకులుప్పొంగ । రాకాసుధాకర రవిదీపు
లాపు । బ్రహ్మలేజముగల బ్రాహ్మణోత్తములు । బ్ర
హ్మవిద్యలయందు వ్రలునవారు । రణ వివక్షలులైన
రాజబృందములు । ఘన కుబేరునివైన గణుతించనట్టి ।
వలనొప్పు గలగన వైశ్యవర్ణములు । భూసురపదభక్తి
పాలుపొందగలిగి । వాసికెక్కినపూద్ర వర్ణంబులమరె ।
బోకతో దీపురి సొంపుగానేలు । పాకనాటి కులాబ్ధి పరి
పూర్ణసోము । డకలంకయశుష యమ్భరీక్షిఘనుడు ।
కాపటారాన్వయ కార్యానుమోది । పరచామదలగోత్ర
వర్ణావపిత్రు । అసమాన లేజదౌరాఘవరెడ్డి । పసమించు

మంగమాంబను బెండ్లియాడి । వార నిగువురు చాల వై
భవోన్నతుల । చారుసత్కర్తుల చరియింపుచుండ । వారిస
జన్మించి వరకీర్తిగాంచి । భారుణీసురులెల్ల ధర్మాన్నడ
నగ పెంచలరెడ్డెన పెంపువహించి । అంచితంబుగ
గొల్పు నమరగూర్చుండి । వండిత గాయక భవ్యకవీంద్ర
కాండంబు సంతోషకలితమై మెరయ । బుధసాధుకోపద
భూసురోత్తములు । సధికసౌఖ్యోన్నతి నాశీర్వదించ ।
నాయందు దయయుంచి నన్ను విలపించి । తోయజడభ
నేత్ర దోబళలగాత్ర । కోపూరి వంశార్థి కుముదబాంధ
వుడ । భావజసమలేజ భవ్యకలాప । శ్రీకామకవిసోమ
శ్రీతజప్రసేమ । సౌకుమార్య గుణాధి సంవృద్ధికామ ।
బాగుగా ముతుకూరిపాలింపెడైన । నాగేశ్వరస్వామిభ
మర కామాక్షి । పేరసంవాదంబు పెంపుతోజప్పు ।
తరయంగ నాచంద్ర తారారక్తముగనూ ।

వ॥ అనిజెప్పినకా గర్భూర తాంబూలంబు బెట్టినకా
బట్టి అభ్యుదయ పరరిపరాధివృద్ధిగా । పరమేశ్వరార్ప
ణంబుగా । నాయొనర్పంబూనిన ఉమామహేశ్వర సం
వాదంబునకు గథాక్రమం బెట్టిదనిన ॥

నా ఇట్లు కాటకీకాబోయి మరల వచ్చిన నా
 గేశ్వరస్వామి నుద్దేశించి కామాక్షిదేవి చెరికత్తైతో
 నిట్లనియె ।

దరువు-హిందుస్తాని జుల్సు ।

తలుపుదియ్యవేచెరి । పలుక వేతలోడరీ । అలుక
 మునికలరజెంది నెలతవాకిలి ముయ్యటేమి । త । అ ।
 తలుపుదియ్యగీశ్వరా । తగమపో మహేశ్వరా । వలపు
 సొలపుమాటలేల । తలపులేని పనులిదేల । త । స్వా । పడతి
 కోవమేలనే । తడవుశేయుటేలనే । అడుగుదాటజాల
 తాల । వడిగ గడియవేయుటేల । త । అ । పరగముత్తుకూ
 రను । తడకులెల్లవిన్ననూ । సరసమెల్ల వినియు వారు
 పరిహసించురేమొ కదవె । తలుపుదియ్యగీశ్వరా । స్వా ।
 గి । మగువరాత్రివేళ మరి వాకిటికివచ్చి । దలది దలది
 టేరదిలది చిలచి । నిలదియున్న నన్నునిరసిందివాకిలి ।
 వేయుటేమొ చెప్ప నెలది వేగ । అనిన స్వామికి కామా
 క్షిదేవి ఇట్లనియె । అ । గి । ఫరిసదగనేత్రి యాతని నడత
 లెల్ల । దెలియవచ్చెను పొమ్మనిదెలుపవచ్చు । కులటులము
 గాము వాకిటనిలది పిలువ దగమ మాటలు మనకేలవర్లు
 మనవె । అనిన కామాక్షిదేవికి నాగేశ్వరుండిట్లనియె ।

దరువు హిందుస్తాని గొల్లా అట॥

ద్వారక వాటము తియ్యమనె॥ తరుణి మణిభక్తుల
జోచుటకై॥ ఖరుమదాల్చియున్నవాడా॥ వేరు శేయుట
మేరట ఇదివాడట॥ భూరిగహనాంతరములను నే॥
జేరబోలి తదస్య మెరుగనూ॥ ద్వా॥అ॥ ద్వారక వాటము
దియ్యననే॥ పరిహాసకమా భామానాతో॥ గురుతులేని
మాటలాడ॥ సుసమానులు గారనే॥ ఇదివేరనే॥ దారు
కాటపి కేసుమను॥ యవ్వారు లభ్యముగాను చూడగ॥
ద్వా॥స్వా॥ మగువా నాపైతగువాజేయి॥ తగునానన్న
యగదూ బుచ్చి॥ మొగమాటమించుక లేవటే॥ నగు
బాటటే॥ మృగవిరోధార్థంబు నేగితి॥ జగలపైనేనే
మెరుంగను॥ ద్వా॥అ॥ తరువా లేదాపుసమా లేదా॥
గురుతులేని మరులూ యేదా॥ అరమరెందుకు పొస్తు
నె॥ లేలెస్తునే॥ ధరణిలో ముతుహరివట్టణ ధామసిక
సమయంబుగాదనే॥ ద్వా॥ స్వామిసిపార్థం॥

చేడరోనామాట చేకొన్నదెల్వెడ॥ అగడేలజే
శేమ అంబుజాక్షి॥ నగభేరిదాతయ్య నవలదిక్పాలురు॥
శరణన్నవారల చేరిపోది॥ యాతుదాసుల గూల్చ

యరుదెంచివారితో । మష్టియుద్ధముచేసి మొనెసిడస్సి ।
 వద్దిననాతోడ వైరంబుబూనిటు వామశేయుటదగునా ।
 యవరిదివిన్న సరిసరియన దగునా । మోదాము విడిచి
 నాపై । భేదాము బూని గీడి । వాదముశేయుటిది వ
 సితా సజ్జనులతోటి ॥ వామాశేయుటదగునా ॥ అప్పు
 వారిట్లనియె ॥గీ॥ వేసములుబూని బాసలువేగినేర్చి । దిర
 గమగిసెడువారల దేవుడనుచు పూజజేసేటివారల పుణ్య
 మేమి । జెప్పగావచ్చు తల్పలసిద్ధి యంతో ॥ అనవరమే
 శ్వరికి పరమేశ్వరుం డిట్లనియె ॥గీ॥ సిద్ధియని పూజజేసిన
 సిద్ధమగును సిద్ధిలేకున్న వారికబద్ధమగును । సిద్ధి సిద్ధంబు
 వివిరెంచు సిద్ధులకును । గాక నితరుల కబ్బునాకంబుకంత
 ॥అ॥ శ్లో॥ నీచాః కలహమిత్యంతి । సంధిమిత్యంతి సాధవః
 అనున్యాయంబున మోక్షంబువిడనాడి । భేదంబుబూని
 వాదంబుఘటింది । క్రోధంబుబెంచి । నన్నునిరసించి
 కాంతారంబు బ్రవసించి । మునిపత్నులకాగాంచి । వారి
 తో సరససల్లాపంబులాడి । మరలవద్దిన వారితోటి
 మాటలుచాలుసొచ్చునవె ॥స్వా॥క॥ దినమును వారములే
 కను కనకాంగీ తలుపుముయ్యి కారణమేనొ । ఘనముగ
 జెర్పిన దెచ్చెద । అనుమానము మానుమింక అంబుజనేరీ॥
 స్వామివారిన్యాక్యం ॥

దరువు-హించుస్థాని-శౌళా యాపకం.

స్వా॥ ముద్దుగుమ్మ నాపై ఇంతపద్దుశేయకే । ము
ద్దుబెట్టి రతులవేలు మోడిశేయకే ॥ము॥అ॥ ముద్దులయ్య
మోడిశేయమేరగాదయా ॥ సుద్దులెల్ల మానియిచట ।
నిలవరగాదయా ॥ము॥ స్వా॥ వేరుశేయమేరగాదు సా
రసనయనా । తరుదేలియాకిటుల బలుక నేరమేమిక
॥ము॥అ॥ కృతివాసకోరనికోరె కోరిన ఫలమా ।
ముత్తుకూరి పట్టశేష మోసము దగున ॥ము॥ అమ్మవారి
కందార్థము ॥ ననువిడనాడియు వనికిని ఘనముగవేలచేసి
మానికాంతలతోడఁబెనగిన కన్నుల నిద్దుల । కనువకు
చుండుటకు చాలాకారణమేమీ । దాచకనాతో దెల్పు
ముస్వామీ । సురతకేర్చిని నీవు చిక్కకయున్నను ।
యరమునగురుకుచ గుర్తులుగనుపడ ॥ కారాడమేమో
॥స్వా॥ తరుణిమ్మగములవెంటను, బరువడిచనుడెంచువేళ
బాణపు గుర్తు । గురుకుచ గుర్తులు గావక । పరిహాసక
జేలనాతో పర్వేరిచువదన । పలుకవె వేగ వరకుండ
రదన । సంకటమునుదీర్చి, వంకకు ననుజేర్చి । పాంశ
ముతో ముద్దుబెట్టి పాలించవె । పర్వేందువదనా ॥అ॥
ద్వి॥ యిదియేమి పాశ్రేణ యంతయాగడము । ఇదివర

కగుగము నూపిచిత్రంబు । తనమనమరిగి దేవుడనని
 లేని । జనవశేకగుడవైగగములయందు । కోవెలలేరని
 పొలుముల్ గాగ । భావించిపులితోలు బాగుగానాల్చి ।
 మైనిండు విశూతిమెండుగా బూసి । పునుకను ధని
 యించి బుసించిమించి । బాములనాముల బట్టిమెడ
 బట్టి । సాములమనుచు వేసంబులుబూని । గభమందు
 పిషమును గిరిపించెన్నలర । శూలంబు నరియించి నొంపు
 పింప । రుద్రశూములయందు రూఢిగాబండి । భద్ర
 కృతస్వాంత పుడువైతిరిగి । వచ్చినవారికి వాకిలిదియ్య
 వచ్చిసూక్ష్మన్నాను వలచుబొమ్మనవే ॥ అనిన కామాక్షి
 ! క నా శిష్యుండొచ్చునియె ॥

నరుపు-భామాచి-అది॥

స్వా॥ యంతో సాహసురాలవె । కామాక్షి నీవు
 యం॥ మంతయైనకరుణ లేక । రంగు శేయ । పంతమటన॥
 యం॥ అ॥ యంతో సాహసుడవయాం । నా శిష్యుర ॥
 కాంతారమున కేగి కాంతలకూడివస్తవి ॥ యం॥ అ॥ గి॥
 చాలు నీరాయభారంబు సరసమెల్ల । యెచటి కరుడెం
 దినట్టి యావివరమెల్ల । నాచకను నాతోడెగ్గిన తథ్య

ముగను । కాగిలెచ్చెద గతికేళి గలయుదాము ॥ అనిన
అన్నవారికి స్వామిశ్లానియె ॥

దోపపు-నాదనామక్రియ-అది.

దోపమి నాపై దోపము శేయకు । వాకిరిదియ్యవె
దోరి । నిల వాకిరిదియ్యవెదోరి ॥అ॥ దోపిలొంగనాదోపం
జెందుకు । వాకిరిదియ్యనుసామి ॥గల॥స్వా॥ ముద్దుగుచ్చు
నీ నిద్దలచెక్కిరి ముద్దాడనియ్యవెభామా । నను నీవెక్కిరి
జేర్పవె రామా ॥అ॥ ముద్దులయ్య నీముద్దులు చవిగొన
ముద్దుగుచ్చులెవరయ్య యింతపప్పు శేయతగదయ్య ॥స్వా॥
కుటిలాలకినీ భటువగు గుబ్బలు బట్టనియ్యవెభామా ।
నాపైవడ్డెటకి గుణభామా ॥అ॥ దోరి దారుకా వనముజేరి
ముని । భామలజెందిననేడు । సమకూరును ఫలములు
జూడు ॥స్వా॥ కువలయాక్షి ముతుకూరను వెలసిస ।
నాగేశ్వరుడనుభాను । నాపై చలము శేయకేరామ ॥అ॥గి॥
ఫన్నువిడనాడి దారుకావనముజేరి । మానిచేడలతోరని
మరగి మరగి । వచ్చుసమయంబులో నీడు । నెత్తిపైన
కాంత నెక్కించుకొనివ స్తివి గరభకంతా ॥స్వా॥గి వినుము
కల్యాణిదెచ్చెద విశదముగను । నన్నుగొనియాడి వేదయా

నటకమెచ్చి । నీకుదాస్యంబు కొరకు నే నటకుడెన్సి । పర
మపావని జాహ్నుపిపాపధ్వంసి॥అ॥ అహహనీమాటలెల్ల
యాశ్చర్యమాయు । జూంకులకు పుట్టుసీమేమి బోయబడ్డ
కాడవని లోకులనుమాట గవ్యమాయె । దప్పుపాత్ర్యంబు
రితజెప్పదగినా॥స్వా॥కి॥ మేరుపునలక్రిందైనను । పారా
వారింబులింక బారినవెనుక । ధారుణి ద్విర దిరిగిన ।
నారీనాణి దప్పుపాత్ర్య మామిమనబవె ॥అ॥వ॥ సీపు
మహామథాపుండుపు । ఆదిమథ్యాంతరిహితుండపు ।
బుకాణపురుషుండపు । నున్నెన్దితిలయకారణుండపు ।
బ్రహ్మ ప్రియతీవాత్మకుండపు గావున నిజ్ఞానకృతంబు
గా । నేనామమాటలు మనంబున గమనించక । నేజే
యుననుపాధారింబు దరినిగరించక । నాయంమకరుణా
కితాక్ష పీతుణుంబుంచి । నేగొన్ని గోవ్యంబులైన । మా
గణంబులడిగిన । శలపమ్మని యడుగిన । గిరిజకు గిరిశా
సమిందెల్లనియె ॥

అ॥ యాలా॥ దేవా దేవాడభివిన్నుభావించి అడి
గిదిగాని । దేవల దిన్దియు లేవరయ్య । క్రూరాసనిల
యూ । దేవల చిత్తియులేవరయ్య ॥స్వా॥ యవ్వారి కె
వ్వారు గలరు । యరిగనవా కేవ్విరున్నాను ముప్పురం

దునవుచున్నారు॥ కామాక్షిదేవి ॥మ॥అ॥ పండువె
 న్నెల బట్టబయట పండియుండెబాలుడెవడో । మెండుగ
 నాకెరుగ బలుగ ము కైలాసవాసా ॥పండి॥స్వా॥ కివట
 నాటకసూత్రధారుడాటలాడి అలసిసాలసి । బోటిరో
 పనిలింది యున్నాడు ॥ కామాక్షిదేవి ॥బోటి॥అ॥ అంద
 మైనమేడలోన । మందరముగ ఘంటానాదం । అంది
 పొంది బలుకుచున్నది ॥ కైలాసవాసా॥స్వా॥ పంచ
 వింశతి తత్వమంధు । యెందిచూచి ప్రణవాక్షరము
 మిందిమిందిబలుకుచున్నది కా॥మిం॥అ॥ సత్తుడస్త్రా పటు
 వంటిదో హస్తకొని నాకు దెలుపు । మురుహారి పట్టదేశ్వ
 రం॥ కైలాసానిలయా॥

పరగిసింహమునైనను బట్టవచ్చు । పెద్దపులికోరలైనను
 బెరకవచ్చు । మిందివహ్నినినైనను మ్రొంగవచ్చు । (స్త్రీ)
 లనన్ముటసాధ్యంబుసిద్ధమండు॥

డె॥స్వా॥ కులుకుమిటారి ముద్దుకచకుంభ దగ్గరయి
 మంచుజూడనీ । పలుకులసాటిబోల్చును బారిశుకంబులు
 డెట్లుచేరెనా । వలపునుదీర్చి బోవగడవె పదవె యుద
 యాని దిప్పెడికో ॥పు॥అ॥ స్వామి పరిగెనామిధమి శో

తము తోడను దిగ్గిరిపుమా । భామలతోటి కూటమును
జాపసుటంచని బలుకాస్త్రముల్ । వేమరు జెప్పగా
పినవె వెర్రివిగావు మహానాహుండవె । తామరపాత్ర నేద
నునె తత్వము నాకెరిగించి గావవే ॥

ద్వి॥ పనుమునాగేశ్వర విన్నవంబొకటి । అనవినిన
మాటలంటినిగాని । నీమహానాహుండు నీవ్రభావంబు ।
కొమించి చెప్పను గర్వరియందు । నలవియెసురమునినా
ధులకైన । అలనాడుగోపించి అంధకాసురుని । మదనాడం
చినయట్టి మాన్యండ్లపీపు । సదమలచరిత నీసాహసంబు
నకు నసురులు సురులును నలవియేనిలువ । ఒసగల్గు
దేహముల్ బ్రబలెసురెండు । జీవంబునొక్కటే చెలు
వారజాడి ॥ యేపిధంబున నన్ను వేరు శ్రేయకము । ప్రణ
యకలహముమాని ప్రేమతో మనము । మునుకొని గెలు
లను ముదముతోబెనగి । మురుకూరి భక్తుల మునుకొని
బోవు । పరితపావనమూర్తి పన్నగభూషా ॥

వ॥ అనియిట్లు సరసస్థలావంబు లాడుచు వద్దికేలెంది
ముద్దయంగూడి గద్దియమీద గూర్చున్న ఉమానుహేశ్వరు
లంగాంచి కొంతమంది వివ్రకాంతలు మంగళహారతు
లిద్ది రెట్లనిని ॥

మంగళహారతి-పిలహారతాగ్రం-అట॥

హారతియని పాడరే నోనారీమణి శౌరీశునకు ॥ భా
రతిసంశేష్యునకు । భూరిజనభక్తరక్షణ భానివాహ
సారునకు ॥హార॥ మేరుమందర చైత్ర్యానాకు రాజితనగ
విహారునకు । కూరజైత్య విదారునకు । మారణాటసుండి
రునకు । మానిహృన్నివాసునకు ॥హార॥ పాతక
విదూరునకు, భక్తజనావరిపాలునకు పెరేభూనివాసునకు
భ్యాతిగనెలకొన్న మురుకూరి పట్టణేశునకు ॥హారతియని
పాడరే నోనారీమణి శౌరీశునకు ॥

వ॥ అవిభక్తుకామాక్షి దేవి । మాయా ముహుంబు విద
చ । విరుణచి త్రయై । మహామభావుండివి । దినమనెంబున
నెరింగి । వినయ పథేయంబున గొనియాడి । మోక్షపీడి
హంసరూపికాతల్పుంబున । సరస సల్లంపంబు లామమ
సుఖంబుండిరంత ।

గద్య॥ ఇతికాండిన్యగోత్ర పవిత్రుండను । పద్మమాం
తా బేరయమంత్రపుత్రుండును । ఆర్వేల వంశపావ
మండును । కోవూరివంశవయఃపాగావారసుధాకరుం
డును । బ్రహ్మలేజుండును । నగు కామకవిజే నిర్మలపం

ఒడిన పుమామహేశ్వర సంవాదంబును । పులూచిపరి
 గయంబును । గయోపాఖ్యానంబును । శాకుంతలపరిణ
 యంబును । లక్ష్మణపరిణయంబును । రుక్మిణీపరిణయంబు
 ను । సిగ్గాణంబు లైసర్వంబును సంపూర్ణం. త్రిమలగ
 థ మాహా శ్రీ. శ్రీ. జేయును త్రి.త్రి.త్రి.త్రి.త్రి.

10540

